Tres pintures renaixentistes sota sospita

La sala Abalarte de Madrid subhastarà la setmana que ve unes taules del pintor Pere Mates que el Museu d'Art de Girona té idèntiques a les seves sales

"Si és una falsificació, serà el primer cas en la història de la pintura catalana del segle XVI"

La sala Abalarte de Madrid subhastarà el 20 d'octubre dos compartiments d'un retaule renaixentista del pintor gironí Pere Mates que el Museu d'Art de Girona té gairebé idèntics. Aquesta estranya aparició al mercat ha agafat de sorpresa els responsables del museu, de la direcció general de Museus i Patrimoni de la Generalitat i els experts. Tothom està mobilitzat per aclarir la situació. I és que la possibilitat que un dels dos jocs de pintures clòniques (les diferències són mínimes) sigui fals és força alta.

Els compartiments repetits són un bateig i una predicació del cicle sobre la vida de sant Joan Baptista que Mates va crear el 1536, no se sap per a quina església. El Museu d'Art de Girona els exposa des del 2010 després que la Generalitat els adquirís a la sala Balclis de Barcelona per 2.400 i 3.100 euros. En el lot hi havia una tercera escena del mateix retaule, una visitació, que l'administració també va comprar (2.400 euros) i va dipositar al museu gironí. El més desconcertant és que ara s'ha descobert que existeix una germana bessona d'aquesta taula: es troba a les reserves del Museu Nacional d'Art de Catalunya des del 1970. Ningú ho va detectar el 2010 per valorar la conveniència de la compra de Balclis.

"Hem quedat descol·locats; si és una falsificació, serà el primer cas en la història de la pintura catalana del segle XVI", exclama l'historiador de l'art Joan Bosch, gran coneixedor de la trajectòria de Mates i, concretament, d'aquestes peces santjoanistes.

La directora del museu, Carme Clusellas, i el mateix Bosch viatjaran junts divendres a Madrid per inspeccionar les obres, que per les fotografies que ha penjat a internet Abalarte semblen de més categoria artística que el conjunt gironí. I també estan més ben conservades. "El fet que les taules de Girona tinguin pèrdues de pintura fa pensar que és improbable que siguin falsificacions", explica Bosch, que ha trobat un altre punt a favor: "A la taula de la predicació, el cap d'Herodes és més de l'estil de Pere Mates el de Girona que no pas el de Madrid." Bosch, però, reconeix que hi ha massa interrogants i que cal esperar a divendres.

Els responsables d'Abalarte no tenen "cap dubte" que el seu fons de taules és de l'autor: "Ho podem demostrar al cent per cent." Com a prova aporten l'article que l'estudiós Joan Sutrà va publicar el 1937 al Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, il·lustrat amb unes fotografies que coincideixen "totalment" amb les pintures de Madrid.

Abalarte, que en la subhasta de la setmana que ve ofereix fins a quatre compartiments més del retaule de Mates, cada un a un preu de sortida de 5.000 euros, insisteix que pot acreditar la procedència de les obres: havien format part els anys vint de la col·lecció Estruch, més tard el banquer Josep Jover les va comprar a la Sala Parés i els anys setanta van reaparèixer a la col·lecció de l'antiquari madrileny Álvaro Paternina. Ell i el seu soci Manolo González van rastrejar el mercat a la recerca de tots els fragments que havien compost el retaule de Mates, disgregats després de passar per les mans de Jover. Eren un total d'onze: Paternina en va poder reunir sis, els que ara surten a subhasta, i González tres, que fa temps que pul·lulen sense glòria pel mercat. "És, a

més, un conjunt que el 1993 va ser inventariat per la Comunitat de Madrid en el patrimoni artístic espanyol", adverteixen fonts d'Abalarte.

La peça que custodia el MNAC –també molt més delicada i rica en matisos que la de Girona– encaixa en aquest recorregut. Estruch, Jover i el 1969 va trobar nou amo a Christie's: la Sala Parés. L'Ajuntament de Barcelona la va comprar el 1970 i la va lliurar al museu de Montjuïc.

El més sospitós és que Balclis va presentar les tres taules amb aquestes mateixes referències de propietaris. I aquí és on aquesta desagradable història grinyola, perquè algú menteix. Aquest diari va contactar ahir amb Balclis i els seus responsables van indicar que estan "contrastant dades" i que demà donaran una resposta.

De totes maneres, la maniobra bruta no és l'única opció que s'està plantejant. Bosch no descarta que un dels dos jocs sigui una rèplica creada pel mateix taller de l'artista. "No era estrany que els artistes repetissin un model que els funcionava, tot i que és un sistema de treball que no tenim documentat en la carrera de Mates", precisa Bosch. Hi ha un aspecte, però, que el fa desconfiar, i és que les dues versions siguin "tan mimètiques". "Una còpia tan exacta és sospitosa."

"No tardarem massa a aclarir-nos. Hi ha unes fotografies que l'historiador de l'art Josep Gudiol va fer el 1970 que ens serviran d'ajuda", assegura Bosch, que en últim terme encomana el veredicte final a les anàlisis tècniques dels pigments.

El director general d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni, Jusèp Boya, recorda que la Generalitat va comprar les tres taules "a petició del Museu d'Art de Girona", que llavors dirigia Josep Maria Trullén, l'actual director del Museu Marès de Barcelona, "seguint les recomanacions dels especialistes". Òbviament, remarca Boya, tot va passar per la Junta de Qualificació, Valoració i Exportació, el principal mecanisme de control d'aquesta mena d'operacions. "Pot fallar, és clar, i de fet un dels meus reptes és que el MNAC s'impliqui i vetlli a escala nacional per les compres d'art, independentment del museu que se'n beneficiï."

Boya, com tothom, vol que es resolgui tot com abans millor, i per això ha posat "totes les facilitats" per al desplaçament de tècnics de divendres. Avança, a més, que "si hi ha la certesa absoluta que les sis taules de Madrid són autèntiques, aspirarem a la seva compra", sempre, és clar, que els preus de remat es mantinguin en un ordre raonable, com fins ara, perquè la cotització de Mates és molt baixa. "Una cosa no treu l'altra. Si tenim l'oportunitat d'adquirir el conjunt de Madrid amb les garanties pertinents, és a dir, si n'estem totalment segurs, no la perdrem. I, després, si es demostra que algú la va espifiar el 2010, buscarem qui n'ha de respondre", ha dit Boya.

El cas intrigant de Pere Mates obre una variant desconeguda en aquest període artístic. "La història de les falsificacions de l'art català està per escriure, i quan s'escrigui ens endurem moltíssimes sorpreses", rebla Boya.

Publicat a:
-El Punt Avui. Comarques Gironines 12-10-2016 Pàgina 46
-El Punt Avui. Barcelona 12-10-2016 Pàgina 34
-El Punt Avui. Camp i Ebre 12-10-2016 Pàgina 34
-El Punt Avui. Lleida 12-10-2016 Pàgina 34
-El Punt Avui. Maresme 12-10-2016 Pàgina 34
-El Punt Avui. Catalunya Central 12-10-2016 Pàgina 34

Font del document:
http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/1011923-tres-pintures-renaixentistes-sota-sospita.html